

# Protokół

22. posiedzenia, II. sesyi, V. peryodu Sejmu galicyjskiego  
z dnia 20. Października 1884.

Początek o godzinie 11. minut 20.

Przewodniczący: Marszałek krajowy Dr. Mikołaj Zyplikiewicz.

Sekretarze: posłowie Dr. Stanisław hr. Badeni, Władysław ks. Sapieha, Tytus Siengalewicz i A. Jędrzejowicz.

Obeenyh posłów 127.

Ze strony c. k. Rządu: c. k. Namiestnik JE. Filip Zaleski.

Marszałek zagaja posiedzenie i oznajmia, że protokół z 20. posiedzenia uznaje za przyjęty, gdyż żadnych przeciw niemu nie poczyniono zarzutów, zaś protokół z 21 posiedzenia jest złożony w biurze sejmowem.

Sekretarz p. dr. Stanisław hr. Badeni czyta spis petycyj wniesionych po dzień 20. Października 1884. od Nr. 784 do Nr. 797 włącznie które przydzielono następującym komisjom:

Komisji administracyjnej L. 784, 785.

Komisji budżetowej L. 787, 792.

Komisji powodziowej L. 788.

Komisji petycyjnej L. 790, 791, 794, 795, 796.

Komisji drogowej L. 797.

Wydziałowi krajowemu zaś przydzielono petycyę do L. 786, 789, 793.

Sekretarz p. dr. Stanisław hr. Badeni czyta następujące pismo Prezydium c. k. Namiestnictwa do L. 10.093/pr.:

Jaśnie Wielmożny Panie Marszałku!

Udzieloną mi szacowném pismem z dnia 17. b. m. L. 925/s. uchwałę Wys. Sejmu z dnia 17. b. m. w sprawie taryf kolejowych, nie omieszkam przedłożyć Jego Ekscelencyi Panu Ministrowi handlu, — jednak obecnie już mam zaszczyt oznajmić z upoważnienia Jego Ekscelencyi Pana Ministra handlu, że Prześwietna Reprezentacya kraju, może być zupełnie spokojną, iż przy ustanowieniu i dalszym rozwoju taryf na galicyjskich kolejach państwowych, stosunki i potrzeby kraju będą zawsze należycie uwzględniane. — Na razie mam zaszczyt nadmienić, że według reskryptu Jego Ekscelencyi pana Ministra handlu z dnia 17 b. m. L. 1817/H. M. na porządku

dziennym zwołanego na 4. Listopada b. r. pierwszego posiedzenia szerszej Rady kolei państwowych, między innymi umieszczono także sprawę zastóowania zaprowadzonych na zachodnich kolejach państwowych zniżonych taryf od przewozu osób i ładunków do całej galicyjskiej sieci kolei państwowych.

Jak dotychczas, będzie także i w przyszłości nieustannem usiłowaniem c. k. Rządu korzystać z wszystkich tych środków, które mu przysługują z mocy obowiązujących koncesyj w obec kolei prywatnych, ażeby z jednej strony najważniejszym produktom krajowym zapewnić racjonalne poparcie, i ażeby z drugiej strony nie przyznawano zagranicy nieusprawiedliwionych korzystniejszych warunków, a właśnie istnienie rozległej sieci kolei państwowych umożliwi Rządowi w przyszłości osiągnięcie zamierzonego celu także przez pośredni wpływ na koleje prywatne.

Chwilę, z którą wejdzie w życie prawo Rządu do wykupna dawniejszych linii galicyjskich kolei Karola Ludwika, Jego Ekscelencya pan Minister handlu nie spuszcza z oka, i mogą Wysockiej Reprezentacyi kraju stanowcze dać zapewnienie, że c. k. Rząd nie omieszka skorzystać tak z tej sposobności, jako też z wygaśnięcia przywileju kolei północnej Cesarza Ferdynanda, ażeby okazać swoją jak najżywszą troskliwość o interesa ekonomiczne kraju.

Proszę przyjąć wyraz mego wysokiego poważania.

We Lwowie dnia 20 października 1884.

Przystąpiono do porządku dziennego, którego pierwszym punktem jest:

Wybór deputacyi do Najjaśniejszego Pana w myśl uchwały Sejmu z d. 17. Października b. r.

Na skrutatorów powołuje Marszałek posłów: Romańczuka, Goldmana, Żurowskiego, Popiela, Jędrzejowicza Stanisława, hr. Scipiona, Tyszkiewicza, Madeyskiego i Łubieńskiego.

Marszałek przerywa posiedzenie na 15 minut celem porozumienia się co do wyboru.

Po przerwie p. hr. Golejewski wnosi, ażeby wszystkie petycje, które wejdą do protokołu, niemniej i dziś odczytane, przekazane były Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Izba uchwała ten wniosek.

Z porządku dziennego następuje sprawozdanie komisji drogowej o wniosku p. Męcińskiego w sprawie reformy obowiązującej ustawy drogowej.

Przemawia najpierw sprawozdawca większości komisji p. Gross — następnie udziela Marszałek głosu sprawozdawcy mniejszości komisji p. Alfonsowi Czajkowskiemu.

W rozprawie ogólnej przemawia członek Wydziału krajowego p. Wł. Badeni.

Marszałek oświadcza, iż zapisani są do głosu przeciw wnioskowi większości i mniejszości komisji posłowie: Mieroszowski, Wolański Erazm, Max i Fruchtmann, zaś przeciw wnioskowi większości komisji pp. Stadnicki Jan, Sieczyński i Rybicki.

Przemawiają pp. Mieroszowski, J. Stadnicki, E. Wolański.

Przewodnictwo obejmuje Zastępcę Marszałka ks. biskup Sembratowicz.

Przemawia następnie p. ks. Sieczyński.

P. W. Koziębrodzki wnosi zamknięcie dyskusyi.

Pod względem formalnym przemawiają pp. ks. Sawa dwukrotnie, St. hr. Badeni, Abrahamowicz, Czajkowski Alfons i E. Wolański.

P. W. Koziębrodzki cofa wniosek zamknięcia dyskusyi.

Przemawiają następnie p. Wł. hr. Badeni, Rybicki, Max.

Przewodnictwo obejmuje napowrót Marszałek krajowy.

Na wniosek p. St. hr. Badeniego uchwała Izba zamknięcie rozprawy.

Marszałek oświadcza, iż zapisani są do głosu przeciw wnioskowi komisji pp. Fruchtmann, Łazarski, Abrahamowicz, E. Wolański i Antoniewicz, za wnioskami zaś pp. Henzel i Męciński, i wzywa zapisanych do głosu posłów, aby wybrali mowców generalnych.

Przemawia p. Męciński jako mowca generalny za wnioskiem większości komisji drogowej, a następnie p. Abrahamowicz jako mowca generalny przeciw wnioskowi większości komisji drogowej.

Marszałek ogłasza wynik wyboru deputacyi do Najjaśniejszego Pana.

Głosujących: 90.

Wybrani: Czł. Sejmu ks. biskup Albin Dunajewski 88 głosami, Czł. Sejmu ks. biskup Sembratowicz 87 gł., p. Alfred hr. Potocki 89 gł., p. Władysław ks. Sapieha 88 gł., p. Chrzastowski 80 gł.

Marszałek odracza o godz. 4. po południu dalszy ciąg rozprawy nad sprawozdaniem komisji drogowej — do godziny 8. wieczór.

Marszałek konstatuje dostateczną ilość posłów i otwiera ciąg dalszy posiedzenia o godz. 8. min. 20 wieczór.

Sekretarz p. T. Siengalewicz czyta interpelację p. Zamoyskiego i towarzyszy do p. komisarza rządowego w sprawie przyjmowania uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie do rządowej służby lasowo-technicznej.

Przemawia sprawozdawca wniosku mniejszości komisji drogowej p. A. Czaykowski.

Następnie przemawia p. Gross jako sprawozdawca wniosku większości komisji drogowej.

Przemawiają p. E. Wolański dla sprostowania faktu i p. Męciński.

Marszałek oświadcza, iż zapyta Izbę najpierw, czy weźmie za podstawę obrad szczegółowych wniosek większości komisji, a gdyby ten wniosek się nie utrzymał, czy przyjmuje za podstawę wniosek mniejszości.

Izba uchyla wniosek większości i uchwała wziąć wniosek mniejszości za podstawę rozprawy szczegółowej.

Marszałek otwiera rozprawę szczegółową nad wnioskiem mniejszości komisji drogowej.

Sprawozdawca p. A. Czaykowski czyta:

#### U S T A W A

zmieniająca niektóre postanowienia ustawy drogowej.

##### Art. I.

Postanowienia §§. 11., 12., 13., 14., 16., 18., 19., 25., 26., 27., 28. i 31. ustawy krajowej z dnia 18. Sierpnia 1866. dz. u. kr. Nr. 15. z 1867 r. w dotychczasowym brzmieniu zostają uchylone i mają opiewać jak następuje:

##### §. 11.

Koszta budowy i utrzymania drogi krajowej ponosi fundusz krajowy.

Czy i w jakiej mierze powiaty, przez które te drogi przechodzą, jeszcze osobno przyczyniać się mają do tych kosztów, oznaczonóm będzie przy uznaniu drogi za krajową (§. 2.) w każdym pojedynczym wypadku ustawą krajową.

Koszta budowy i utrzymania dróg powiatowych ciężą na funduszach właściwego powiatu, a Rada powiatowa winna corocznie uchwalać dotację potrzebną do utrzymywania tych dróg w dobrym stanie.

Czy i w jakiej mierze gminy i obszary dworskie, przez które te drogi przechodzą, jeszcze osobno przyczyniać się mają do kosztów budowy tych

dróg prestacyami, oznaczy Rada powiatowa w każdym poszczególnym wypadku (§. 26. u. 3).

Koszta budowy i utrzymania dróg gminnych tak na gruntach gminy, jak obszaru dworskiego mają być pokrywane:

- a) prestacyami §§. 12., 14., 15. i 16. wskazanymi,
- b) dodatkiem do podatków (§. 12. ust. 3.),
- c) zasiłkiem z powiatowego funduszu dróg gminnych (§. 13.).

P. Erazm Wolański wnosi do §. 11. projektu ustawy następującą dostatecznie popartą poprawkę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Koszta budowy i utrzymania dróg gminnych, tak na gruntach gminy, jak obszaru dworskiego, mają być pokrywane:

Składką pieniężną według podatku gruntowego, domowego, zarobkowego i dochodowego, opłacanego tak w gminie jak i na obszarze dworskim.

Dalej źródłami funduszu dróg gminnych są:

1. Datki fabryk i przedsiębiorstw drogi te niezwykłym sposobem zużywających;
2. Kary pieniężne i kary dyscyplinarne nałożone z powodu przekroczeń policyjnych na drogach gminnych;
3. Własne dochody z zarządu dróg, jako to: ze sprzedaży własnych niepotrzebnych gruntów, budynków, wydzierżawienia trawy i t. p.;
4. Subwencye dla dróg gminnych z funduszu krajowego lub powiatowego udzielone.

Przemawiają pp. Antoniewicz i Jan hr. Stadnicki, który wnosi następującą poprawkę w miejsce §. 11.

§. 11. Koszta budowy i utrzymania drogi krajowej, ponosi fundusz krajowy. Czy i w jakiej mierze powiaty, przez które te drogi przechodzą, jeszcze osobno przyczyniać się mają do tych kosztów, oznaczonem będzie przy uznaniu drogi za drogę krajową (§. 2.) w każdym pojedynczym wypadku ustawą krajową.

Koszta budowy i utrzymania dróg powiatowych, ciężą na funduszach właściwego powiatu; koszta budowy i utrzymania dróg gminnych tak na gruntach gminy, jak obszaru dworskiego, ponoszą wspólnie gmina i obszar dworski.

A to:

- a) prestacyą §§. 12., 14. i 15. wskazaną, i
- b) zasiłkiem z powiatowego funduszu dróg gminnych (§. 13.).

Po przemówieniu sprawozdawcy, poddaje Marszałek pod głosowanie poprawkę p. E. Wolańskiego.

Izba uchyla tę poprawkę.

Następnie poddaje Marszałek pod głosowanie poprawkę p. J. hr. Stadnickiego.

Izba uchyla poprawkę p. J. hr. Stadnickiego, i uchwała §. 11. projektu ustawy zgodnie z wnioskiem komisji.

Sprawozdawca p. A Czajkowski czyta:

#### §. 12.

Prestacye na rzecz dróg gminnych wymierza się w sposób następujący:

Od każdego numeru domu położonego w gminie wiejskiej lub na obszarze dworskim, i od każdej rodziny, a względnie partyi prowadzącej samoistne gospodarstwo domowe a zamieszkałej w gminie miejskiej, odraabiać należy rocznie cztery dni piesze.

Kto opłaca podatek bezpośredni przepisany w gminie lub na obszarze dworskim, uiszcza rocznie, oprócz prestacyi powyżej oznaczonej, 3% dodatku do podatków bezpośrednich.

Obszar dworski winien nadto wydać potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych materiał drewniany, o ile przeciętna wartość tego materiału nie przewyższa 5% dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich. Koszta dowozu materiału drewnianego mają być pokryte środkami wskazanymi §. 11. lit. a), b), c).

Zarządowi drogowemu wolno będzie, w razie uznanej przez niego potrzeby, zmienić robotę pieszą na ciągłą: w stosunku trzech dni pieszych do jednego dnia parokonnego, a dwóch dni pieszych do jednego dnia parobylanego zaprzęgu.

Zamiany takiej żądać można tylko od kontrybuenta, posiadającego potrzebny inwentarz roboczy i niszczonego prestacyę w naturze.

Gdyby ilość prestacyi w pewnej miejscowości przewyższała potrzebę, natenczas może Rada powiatowa za przyzwoleniem Wydziału krajowego, zniżyć na rok jeden wymiar prestacyi.

P. E. Wolański wnosi do §. 12. projektu ustawy następującą dostatecznie popartą poprawkę:  
Opuścić 1. alinę, w drugiej zamiast 3% postawić 5%.

P. Gniewosz wnosi do §. 12. następującą dostatecznie popartą poprawkę:

Ustęp 1., 2., 3., 5., 6. zostają.

Ustęp 4. Obszar dworski winien nadto wydać potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych materiał drewniany, o ile przeciętna wartość tegoż nie przewyższa w ciągu roku 5% dodatków do podatków bezpośrednich przez obszar ten opłacanych.

Ustęp 7. odpada.

Przemawiają pp. hr. J. Stadnicki i Zygmunt Dembowski, który stawia następującą dostatecznie popartą poprawkę, jako dodatek do §. 12. projektu ustawy:

Dodatek do alinei 3. Obszary dworskie, które w ciągu roku administracyjnego nie dostarczyły materiału do budowy dróg w wartości dochodzącej do wysokości 5% opłacanych podatków bezpośrednich, składają na rzecz funduszu dróg gminnych sumę całą lub różnicę tylko wynikającą z obrachunku.

Przemawiają pp. Męciński, który wnosi odesłanie §. 12 z poprawkami do komisji, celem wzięcia pod obrady, Polanowski, J. hr. Tarnowski.

Na wniosek p. hr. St. Badeniego, uchwała Izba zamknięcie rozprawy.

Przemawia jeszcze p. Skarszewski i stawia następującą dostatecznie popartą poprawkę:

Do §. 12. ust. 2.:

Od każdego Nru domu w gminie wiejskiej lub na obszarze dworskim, od każdej rodziny, a względnie partyi prowadzącej samoistne gospodarstwo domowe, a zamieszkałej w gminie miejskiej, odrabiać należy rocznie dwa dni piesze.

Przemawiają następnie zapisani do głosu pp. Abrahamowicz i Łazarski, który wnosi do §. 12. projektu ustawy dostatecznie popartą poprawkę:

Obszar dworski winien nadto wydać potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych materiał drewniany, a to o ile można z lasów najbliższych budowy położonych.

Po przemówieniu sprawozdawcy, Izba uchyla wniosek odraczający p. Męcińskiego i poprawkę p. Skarszewskiego, a uchwała ustęp pierwszy i drugi zgodnie z wnioskiem komisji.

Sprawozdawca czyta ustęp 3. wniosku komisji.

Izba uchwała ustęp 3. zgodnie z wnioskiem komisji, i uchyla poprawkę p. E. Wolańskiego.

Sprawozdawca czyta ustęp 4. wniosku komisji.

Izba uchwała ustęp 4. zgodnie z wnioskiem komisji, i przyjmuje dodatki wniesione przez p. Gniewosza i p. Łazarskiego, a uchyla wniosek p. Dembowskiego, skutkiem czego ustęp 4. §. 12. projektu ustawy brzmieć ma jak następuje:

Obszar dworski winien nadto wydać potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych materiał drewniany, o ile można z lasów najbliższych, o ile przeciętna wartość tego materiału nie przewyższa w ciągu roku 5% dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich. Koszta dowozu materiału drewnianego mają być pokryte środkami wskazanymi §. 11. lit. a), b), c).

Marszałek zamyka posiedzenie o godzinie 12. w nocy i naznacza następne na dzień 21. Października 1884 godzinę 11. przed południem z następującym porządkiem dziennym:

Porządek dzienny 23. posiedzenia, II. sesyi, V. peryodu Sejmu galicyjskiego, które się odbędzie we Wtorek dnia 21. Października 1884 o godzinie 11. przed południem.

1. Dalszy ciąg rozprawy nad sprawozdaniem komisji drogowej o wniosku p. Męcińskiego w sprawie reformy obowiązującej ustawy drogowej. Sprawozdawca większości komisji p. Gross. Sprawozdawca mniejszości p. Czajkowski

2. Sprawozdanie komisji kolejowej o wniosku p. Hausnera w sprawie statutu organizacyjnego kolei państwowych. Sprawozdawca poseł Gross.

3. Sprawozdanie komisji bankowej o zmianach w statucie Banku krajowego co do obligacyj komunalnych. Sprawozdawca p. Smarzewski.

4. Propozycja Wydziału krajowego co do wyboru jednego zastępcy członka Rady nadzorczej Banku krajowego. Sprawozdawca poseł Wereszezyński.

5. Sprawozdanie komisji szkolnej o wniosku p. Romańczuka w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 28. Sierpnia 1867 o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich. Sprawozdawca poseł Zoll.

6. Sprawozdanie komisji kolejowej o wniosku p. Chamca w sprawie budowy kolei żelaznej ze Śniatyna przez Horodenkę do Zaleszczyk. Sprawozdawca poseł Golejewski.

7. Sprawozdanie komisji budżetowej o preliminarzu funduszków krajowych na rok 1885. Sprawozdawca poseł Smarzewski. (Sprawozdawcy pojedynczych działów: pp. Chrzanowski, Stanisław Jędrzejowicz, Artur Potocki, Hausner, Goldman, Wojciech Dzieduszycki, Władysław Sapieha, Stanisław Badeni, Rybicki, Jan Stadnicki, Skalkowski, Romanowicz, Scipio, Abrahamowicz. Madeyski)

8. Sprawozdanie komisji budżetowej o pokryciu uchwalonego przez Sejm wydatku 200.000 zł. w. a. na bezzwrotne zasiłki dla gospodarzy wiejskich powodzią dotkniętych. Sprawozdawca poseł Goldman.

9. Sprawozdanie komisji budżetowej o preliminarzu funduszków indemnizacyjnych na r. 1885. Sprawozdawca poseł Chrzanowski.

10. Sprawozdanie Wydziału krajowego o zezwoleniu na pobór kopytkowego w Kołomyi i w Brodach. Sprawozdawca poseł Władysław Badeni.

11. Sprawozdanie komisji dla spraw gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału kraj. z czynności w zakresie przemysłu krajowego. Sprawozdawca p. Wierzbicki.

12. Sprawozdanie komisji administracyjnej o wniosku p. W. Koziebrodzkiego w sprawie przepisów o urządzeniu ementarzy. Sprawozdawca p. Żarski.

13. Sprawozdanie komisji kolejowej o petycyach w sprawie budowy kolei żelaznej z Dobry do Wieliczki. Sprawozdawca p. Wierzbicki.

14. Drugie czytanie wniosku p. Skarszewskiego w sprawie przydzielenia gminy Jasienna do Sądeckiego okręgu szkolnego. Sprawozdawca p. Stanisław Tarnowski (starszy).

15. Sprawozdanie komisji górniczej o petycyi przedsiębiorców kopalni nafty w powiecie Gorlickim o subwencję na zakupno warstatów wiertniczych. Sprawozdawca poseł Władysław Sapieha.

16. Drugie czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o petycyi osady Zebranówka w powiecie Śniatyńskim, względem odłączenia jej ze związku gmin Kutry stare, Kobaki, Rybno i Słobódka położonych w powiecie Kossowskim. Sprawozdawca poseł Żarski

17. Drugie czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności za czas od 1. Lipca 1883 do 1. Lipca 1884. Sprawozdawca poseł Popiel. (Sprawozdawcy pojedynczych działów: pp. Szeptycki, Lasoeki, Tyszkiewicz, ks. Sawa, Mochuacki i Wasilewski).

P. Męciniński wnosi, ażeby sprawozdanie komisji szkolnej o wniosku p. Romańczuka, i sprawozdanie komisji bankowej o zmianie statutu Banku krajowego, umieszczono przed budżetem na porządku dziennym.

Izba przychyliła się do tego wniosku.

Marszałek krajowy:

**Dr. Zyblikiewicz.**

Sekretarze:

**St. Badeni.**

**Siengalewicz.**

## Spis petycyj

*wniesionych po dzień 20. Października 1884.*

784. Gminy Bołczynów, Przewłoczna i Sokołówka przez p. Tadeusza Dzieduszyckiego, o pozostawienie przy c. k. Starostwie w Brodach.

785. Jańska gmina przez p. Merunowicza, o wyłączenie z powiatu Gródeckiego, a przyłączenie do powiatu Lwowskiego.

786. Gmina Kopyczyńce przez p. Mochnackiego o zapomogę dla mieszkańców dotkniętych powodzią.

787. Reprezentacya rękodzielnicza we Lwowie przez p. Smolkę, o przeznaczenie na popieranie przemysłu krajowego sumy 80.000 zł.

788. Zdzisław Krynicki, właściciel dóbr Krynicy, p. p. Smolkę w sprawie regulacyi Dniestru.

789. Stowarzyszenie dam dobroczynności w Tarnopolu przez p. Maxa, o zapomogę dla zakładu „Ochrona dla dzieci“.

790. Pełnomocnicy gmin Dynkowa i Krasówki przez p. Maxa, o oddzielenie ich od parafii Borek wielkich i nadanie księdza.

791. Ks. Tadeusz Wirski przez p. Romańczuka w sprawie budowy młyna przez Sosię Artmann w Lazianach.

792. Rękodzielnicy i przemysłowcy krakowscy przez p. Weigla, o przeznaczenie na popieranie przemysłu krajowego sumy przez Wydział krajowy na ten cel do budżetu wstawionej.

793. Grzegorz Becker przez p. Ochrymowicza o pomoc do dalszych robót przy kopalni nafty w Podhoreach.

794. Tytus Łazowski, magister farmacyi i towarzysze przez p. Pławickiego, o pomnożenie liczby aptek w Galicyi.

795. Kaszawa gmina przez p. ks. Kopycińskiego o odłączenie od parafii Zołyńskiej.

796. Gmina chrześcijańska miasta Buczacza przez p. Władysława Wołańskiego o darowanie procentów zwłoki od zaległości indemnizacyjnej.

797. Gmina i obszar dworski Smarzów i inne gminy i obszary dworskie przez p. St. Badenię, w sprawie zmiany kierunku drogi Lwów-Stożanów.

